

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

**Internacionalizace, spolupráce, inovace, reflexe a evaluace
v přípravě budoucích učitelů**

CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_068/0015764

Metodika výuky předmětu

Současný český jazyk 2

KČJ/SČJ2

Autorky metodiky

PhDr. Jana Vaňková, Mgr. Martina Spěváčková, Ph.D.

Metodika výuky předmětu KČJ/SČJ2

Název dlouhý: Současný český jazyk 2

Akreditováno / Kredity: ANO, 4 kredity

Rozsah hodin: přednáška 1 hod/týdně, seminář 2 hod/týdně

Akademický rok: 2021/2022

Způsob zakončení: zkouška

Vyučovaný semestr: zimní

Profilující předmět: základní teoretický předmět profilujícího základu

Cíl metodiky a zaměření úprav předmětu

Cílem této metodiky je poskytnout podrobnosti a doporučení k výuce předmětu KČJ/SČJ2 Současný český jazyk 2, který je realizován na Katedře českého jazyka a literatury na Fakultě pedagogické Západočeské univerzity v Plzni. Je to předmět pro studenty 2. ročníku magisterského studijního programu Učitelství pro 1. stupeň.

Veškeré úpravy předmětu, které jsou popsány a komentovány v této metodice, byly provedeny ve snaze o podporu rozvoje kompetencí pro evaluaci a autoevaluaci pedagogické práce a reflexi výukových procesů studentů učitelství. Naší snahou je rovněž podporovat a rozvíjet pedagogicko-psychologické dovednosti v oblasti evaluace vzdělávacích výsledků žáků a poskytovat zpětnou vazbu. Do stávajícího programu předmětu, jehož cílem je seznámit studenty s tradičními českými teoriemi o struktuře věty coby základní jednotky jazykového systému, dovést studenty k dovednosti analyzovat větné celky a k dovednosti aplikovat teoretické poznatky v pravopise syntaktickém, byly začleněny praktické úkoly zaměřené na práci s gramatickými strukturami, na jejich analýzu a evaluaci. V souvislosti s tím je akcentována schopnost studentů kriticky hodnotit výběr didaktických materiálů.

Pro koho je metodika určena

Metodika je určena pro vyučující předmětu KČJ/SČJ2 Současný český jazyk 2 jako podpůrný nástroj pro realizaci konkrétních výukových, reflektivních a evaluačních aktivit.

Kdy byla metodika zpracována

Metodika byla zpracována v roce 2022.

Rozsah metodiky

Dokument je zpracován v rozsahu 12 stran.

Nově vytvořené nebo upravené didaktické materiály a pomůcky

Jsou zařazeny didaktické materiály z učebnice, výukové materiály vytvořené učiteli.

Nově zařazené nebo upravené evaluační aktivity

Evaluační aktivita 1 - Grafické znázorňování věty jednoduché v učebnicích

Individuální úkol

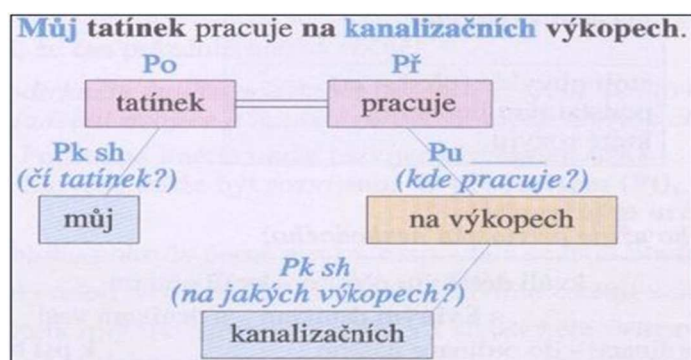
Zadání pro studenty:

1. Naznačuje plošný graf stavbu věty jednoduché správně?

Označte jednu z nabízených možností (tučným písmem).

Správně – Nesprávně

Pokud graf považujete za nesprávný, uveďte správné grafické znázornění.

Zdroj obrázku: Již nelze dohledat

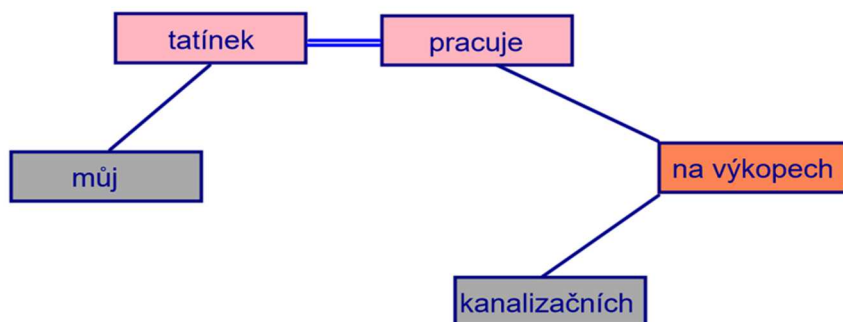
Řešení: **nesprávně**

Vysvětlení

Jednotlivé větné členy v grafu nejsou uvedeny ve stejném pořadí, v jakém jsou ve větě. Podle grafu by se věta musela číst takto: Můj tatínek na kanalizačních pracuje výkopech.

Správné řešení:

Můj tatínek pracuje na kanalizačních výkopech.

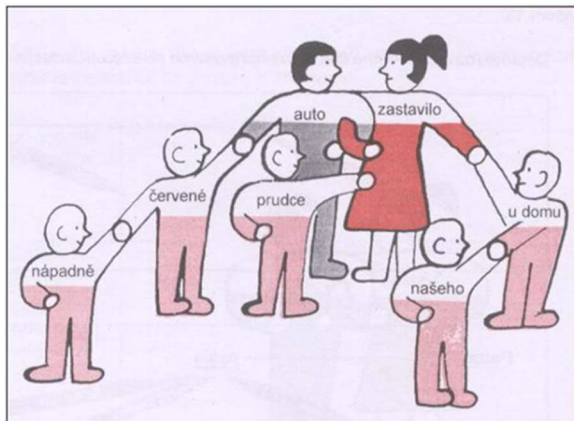
Zdroj: Jana Vejvodová

2. Naznačuje plošný graf stavbu věty jednoduché správně?

Označte jednu z nabízených možností (tučným písmem).

Správně – Nesprávně

Pokud graf považujete za nesprávný, uveďte správné grafické znázornění.

Zdroj: TOPIL, Zdeněk a BIČÍKOVÁ, Vladimíra. Český jazyk s Tobiášem. Skladba. Věta jednoduchá I. Havlíčkův Brod: 1. vyd. Tobiáš, 1991.

Řešení: **nesprávně**

Vysvětlení

Jednotlivé větné členy v grafu nejsou uvedeny ve stejném pořadí, v jakém jsou ve větě. Podle grafu by se věta musela číst takto: Nápadně červené prudce auto zastavilo u našeho domu.

Správné řešení:

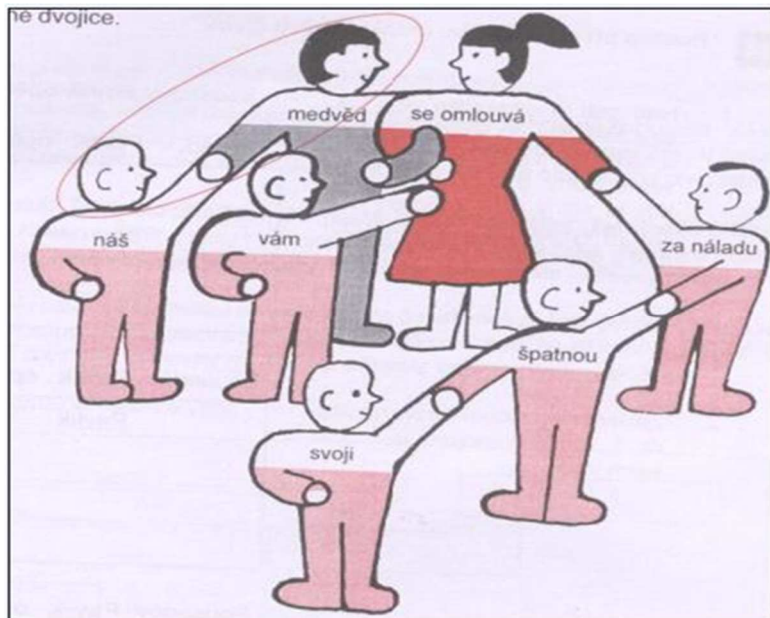
Zdroj: TOPIL, Zdeněk a BIČÍKOVÁ, Vladimíra. Český jazyk s Tobiášem. Skladba. Věta jednoduchá I. Havlíčkův Brod: 2. vyd. Tobiáš, 1993, 69 s. ISBN 80-85808-00-5.

3. Naznačuje plošný graf stavbu věty jednoduché správně?

Označte jednu z nabízených možností (tučným písmem).

Správně – Nesprávně

Pokud graf považujete za nesprávný, uveďte správné grafické znázornění.

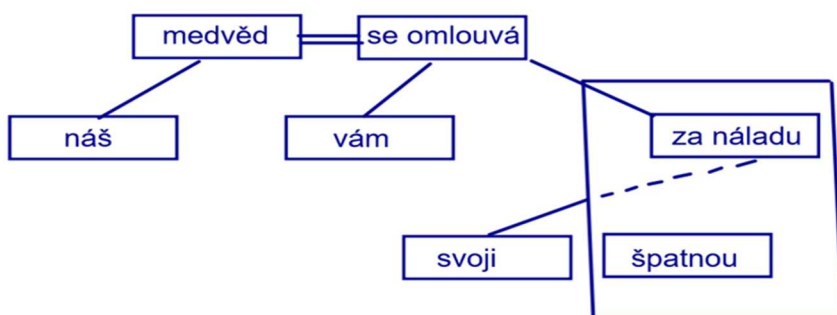
Zdroj: TOPIL, Zdeněk a BIČÍKOVÁ, Vladimíra. Český jazyk s Tobiášem. Skladba. Věta jednoduchá II. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 1991.

Řešení: **nesprávně**

Vysvětlení

Jednotlivé větné členy v grafu nejsou uvedeny ve stejném pořadí, v jakém jsou ve větě. Podle grafu by se věta musela číst takto: Náš vám medvěd svoji se omlouvá za špatnou náladu. Chybně je znázorněn přívlastek postupně rozvíjející. Přívlastek svoji nerozvíjí pouze přídavné jméno špatnou, ale celé spojení za špatnou náladu. Protože jde o determinaci parataktickou, měly by být výrazy „svoji“ a „špatnou“ ve stejné syntaktické rovině.

Správné řešení:

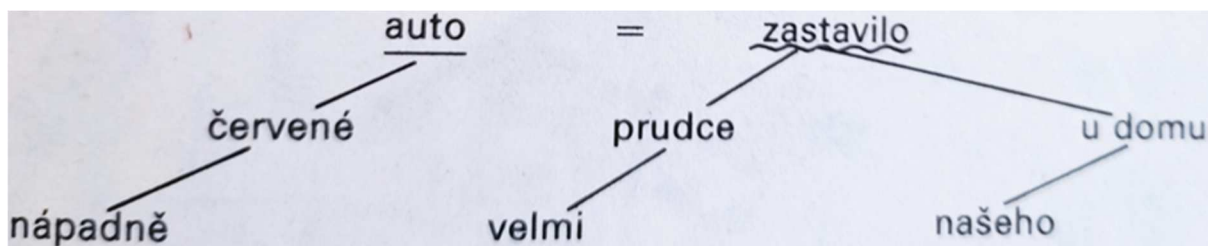
Zdroj: Jana Vejvodová

4. Naznačuje plošný graf stavbu věty jednoduché správně?

Označte jednu z nabízených možností (tučným písmem).

Správně – Nesprávně

Pokud graf považujete za nesprávný, uveďte správné grafické znázornění.

Zdroj: TOPIL, Zdeněk a BIČÍKOVÁ, Vladimíra. Český jazyk s Tobiášem. Skladba. Věta jednoduchá I. Havlíčkův Brod: 2. vyd. Tobiáš, 1993, 69 s. ISBN 80-85808-00-5.

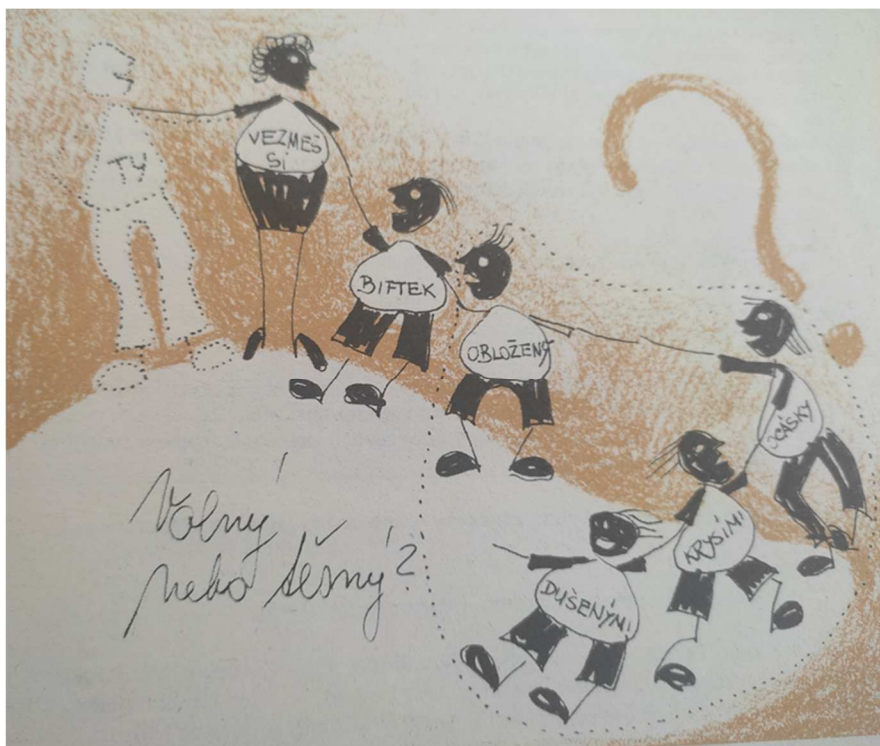
Řešení: správně

5. Naznačuje plošný graf stavbu věty jednoduché správně?

Označte jednu z nabízených možností (tučným písmem).

Správně – Nesprávně

Pokud graf považujete za nesprávný, uveďte správné grafické znázornění.

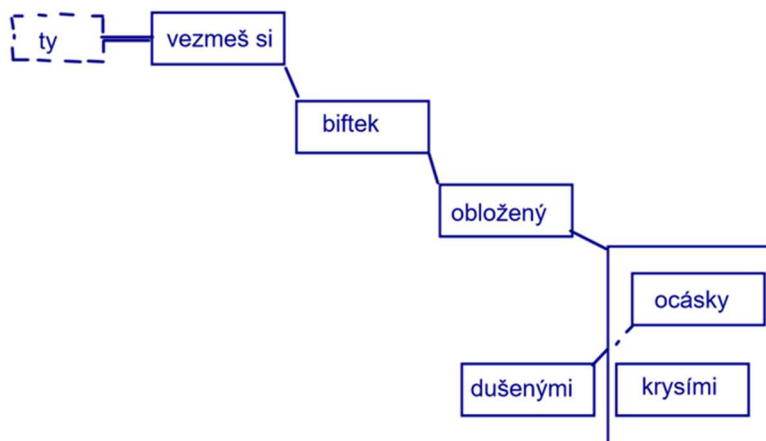
Zdroj: TOPIL, Zdeněk a BIČÍKOVÁ, Vladimíra. Český jazyk s Tobiášem. Skladba. Věta jednoduchá II. 2. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 1993, 121 s. ISBN 80-85808-01-3.

Řešení: **nesprávně**

Vysvětlení

Chybně je znázorněn přívlastek postupně rozvíjející. Přívlastek dušenými nerozvíjí pouze přídavné jméno krysími, ale celé spojení krysími ocásky. Protože jde o determinaci parataktickou, měly by být výrazy „dušenými“ a „krysími“ ve stejné syntaktické rovině.

Správné řešení:

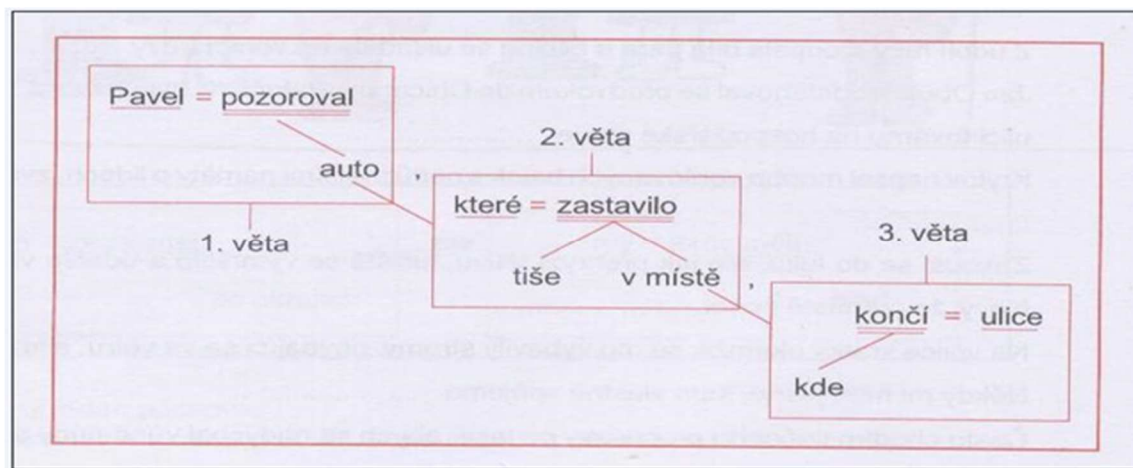
Zdroj: Jana Vejvodová

6. Naznačuje plošný graf stavbu věty jednoduché správně?

Označte jednu z nabízených možností (tučným písmem).

Správně – Nesprávně

Pokud graf považujete za nesprávný, uveďte správné grafické znázornění.

Zdroj: TOPIL, Zdeněk a BIČÍKOVÁ, Vladimíra. Český jazyk s Tobíášem. Skladba, Souvětí, Nepravidelnosti ve větě stavbě. 2. vyd. Havlíčkův Brod: Tobíáš, 1992. 193 s. ISBN 80-85808-02-1.

Řešení: **správně**

Forma evaluační aktivity

Individuální úkol v LMS Moodle.

Metodické poznámky pro vyučujícího

Při zadání této aktivity je nutné, aby vyučující vyzval studenty k pečlivému sledování předložených grafů, případně vybraných kritérií. Vyučující vede studenty k důslednému promýšlení grafických znázornění v souvislosti s výstavbou konkrétních výpovědí. Student musí jednoznačně rozhodnout o správnosti naznačovaného řešení. Volbu rozhodnutí (správně, či nesprávně) student při řešení úkolu detailně vysvětluje ve všech souvislostech. Vyučující poskytuje jednotlivým studentům individuální zpětnou vazbu. Při vyhodnocování aktivity vyučující otevře diskusi se studenty nad jednotlivými nabízenými možnostmi.

Se studenty prezenčního studia vede vyučující diskuzi v semináři, pro studenty kombinovaného studia otevře diskuzní fórum v LMS Moodle. Pro zdůvodnění správného řešení může vyučující využít aplikaci SMART Notebook a nahrát záznam postupu při vytváření správného grafu. Tento záznam pak může vložit do diskusního fóra. Případné nejasnosti lze vysvětlit při prezenčním setkání či formou osobní konzultace se studentem, kterému řešení jednotlivých otázek testu nebude jasné.

Evaluační aktivita 2 – Návrh grafického rozboru věty jednoduché

Cílem aktivity je nejen naučit studenty správně naznačovat stavbu věty jednoduché grafem, ale také poskytovat zpětnou vazbu svým kolegům tak, jak by ji poskytli žákům.

Studenti mají navrhnout větu jednoduchou vhodnou pro rozbor v 5. ročníku ZŠ a naznačit její stavbu grafem lineárním a grafem planimetrickým.

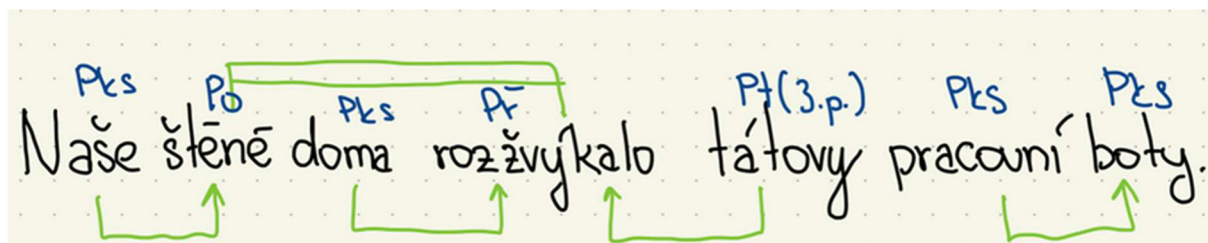
Forma evaluační aktivity

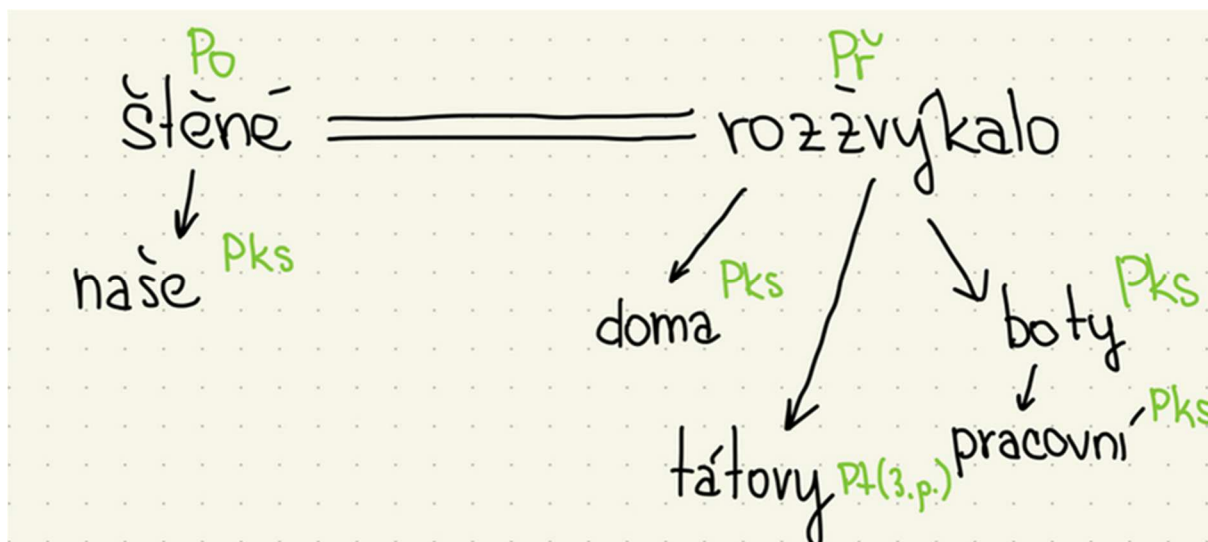
Příspěvek v diskuzním fóru.

Metodické poznámky pro vyučujícího

Jednotliví studenti vkládají své návrhy vět jednoduchých a grafického znázornění jejich stavby do diskuzního fóra. Vyučující určí, kteří studenti poskytnou jednotlivcům zpětnou vazbu. Pokud jsou grafy, které studenti předkládají, chybné, jsou evaluátoři vyzváni, aby při zpětné vazbě kolegovi ukázali správný graf. Vyučující semináře provede u každého návrhu shrnutí diskuze, v případě, že studenti nedokáží poskytnout zpětnou vazbu přesně, uvede svoji evaluaci.

Příklad zpětné vazby k následující větě:

Na dané větě lze ukázat, s kterými problémy se při zadávání věty k rozboru může učitel potýkat. Slovo „tátovy“ není v této větě předmětem. Na konci se píše -y, je to přídavné jméno přívlastňovací (tátovy boty jako matčiny boty) a pak ve větě určíme přívlastek postupně rozvíjející. Slovo pracovní je přívlastkem k podstatnému jménu boty, určuje, o jaké boty jde. Celé spojení pracovní boty je pak rozvíjeno přívlastkem „tátovy“. Ten se vztahuje k podstatnému jménu boty, ale ne samostatně, rozvíjí celé spojení pracovní boty.

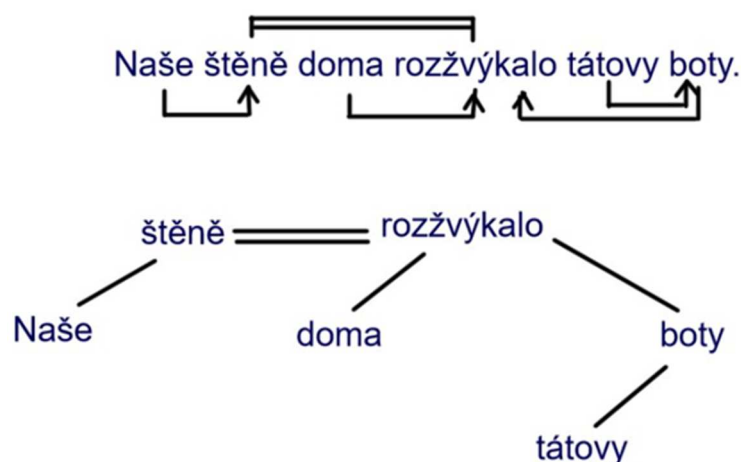
I kdyby věta obsahovala slovo „tátovi“, nebyla by příliš vhodná, protože podstatné jméno tátovi je v tzv. volném 3. pádu, ten není vynucen tvarem řídicího slovesa rozžvýkalo, nejde tedy o typický předmět, takové příklady s volným dativem nejsou vhodné.

Věty s přívlastkem postupně rozvíjejícím není vhodné žákům na 1. stupni základní školy zadávat. Větu lze zjednodušit takto: Naše štěně doma rozžvýkalo tátovy boty.

Také je třeba vzít v úvahu, že v plošném grafu musí jít slova za sebou v takovém pořadí, v jakém jdou ve větě. Výše uvedený plošný graf by se četl takto:

Naše štěně doma tátovy rozžvýkalo pracovní boty.

Správné grafy:

V případě, že graf, který student odevzdal, znázorňuje stavbu věty jednoduché chybně, je student vyzván k tomu, aby zvolil další větu a graficky znázornil její stavbu. Řešení může konzultovat s vyučujícím při konzultačních hodinách.

Způsob ověření evaluačních aktivit

Ve výuce předmětu v zimním semestru 2021/2022.

Evaluační aktivita 3 – Diskuze k videozáznamu částí vyučovací hodiny o druzích vět

Cílem aktivity je identifikovat didaktický a odborný problém ve dvou krátkých videonahrávkách částí hodiny zaměřené na druhy vět podle postoje mluvčího ke skutečnosti.

Forma evaluační aktivity

Individuální úkol v LMS Moodle.

Metodické poznámky pro vyučujícího

Vyučující moderuje diskuzi v diskuzním fóru. Lze předpokládat, že studenti dojdou k závěru, že naznačovat tělem vykřičník v souvislosti s pojmem věta rozkazovací může vést k mylné generalizaci, protože žáci naznačují věty rozkazovací vždy symbolem pro vykřičník. Mohou si tak upevnit nesprávný poznatek, že za všemi větami rozkazovacími se píše vykřičník. Vyučující pak může zadat otázku, v kterých jiných případech může při výuce českého jazyka dojít k mylné generalizaci.

Ve druhé ukázce žák čte s chybnou intonací větu tázací. Učitel po něm chybnou intonaci opakuje. Je to otázka doplňovací (Kolik je hodin?), intonace musí být stoupavě klesavá.

Vyučující v závěru shrne výsledky diskuze a vyzdvihne ty studenty, kteří přispěli k tomu, že se diskuze dobře rozvíjela.

Způsob ověření evaluačních aktivit

Ve výuce předmětu v letním semestru 2021/2022.

Evaluační aktivita 4 – Didaktické aspekty cvičení na shodu přísudku s podmětem

Cílem aktivity je identifikovat, proč je zadání cvičení zaměřeného na shodu přísudku s podmětem z didaktického hlediska nesprávné.

Řešení:

Ve všech větách je podmět před přísudkem. Cvičení může vést k mylné generalizaci, že podmět stojí ve větě vždy před přísudkem. Žáky je třeba vést k tomu, že to tak nemusí být vždy.

Forma evaluační aktivity

Individuální úkol v LMS Moodle.

Metodické poznámky pro vyučujícího

Cílem aktivity je vést studenty k uvědomělému chápání vztahu predikace a k postavení členů predikačního syntagmatu. Student si musí být vědom toho, že je ve výuce nutno vést žáky k poznatku, že subjekt nemusí stát (a často nestojí) jako první člen ve výpovědi a že často předchází před přísudkem. V uvedeném cvičení ve větách stojí vždy podmět před přísudkem. Po odevzdání individuálního úkolu v LMS Moodle proběhne reflexe formou komentářů

k jednotlivým studentským řešením. Zpětnou vazbu poskytuje vyučující konkrétním studentům individuálně a velmi detailně. Při zdůvodňování jevu vyučující dbá také na to, aby se studenti správně ptali jedním členem základní skladební dvojice na druhý a budovali tak vhodně koncept „skladební dvojice“. Ve větě Těžké traktory vjely do rozbahněných polí jsou správné tyto otázky: Kdo, co vjel? Traktory. Co dělaly traktory? Vjely. Didakticky nevhodné otázky: Kdo, co vjel do rozbahněných polí? Traktory. Co dělaly těžké traktory? Vjely. Ve vědomí žáků je třeba vytvářet pojem „skladební dvojice“, tj. jedním členem se ptáme, druhým odpovídáme.

Evaluační aktivita 5 – Návrh cvičení zaměřeného na tvoření souvětí podle větných vzorců

Zadání pro studenty:

Navrhněte tři větné vzorce odstupňované podle míry obtížnosti. Žáci 5. ročníku podle těchto vzorců budou vytvářet souvětí.

Řešení:

Nejobtížnější: vzorec obsahující více vět, zadání je omezeno tematicky (např. souvětí se musí týkat školního výletu).

Když V1, V2, že V3.

Střední obtížnost: vzorec obsahující více než dvě věty.

V1 a V2, protože V3.

Nejnižší obtížnost: vzorec souvětí obsahující pouze dvě věty ve slučovacím nebo odporovacím poměru.

V1, ale V2.

Forma evaluační aktivity

Nově zařazený evaluační nástroj: vrstevnické hodnocení v modulu Workshop v LMS Moodle.

Metodické poznámky pro vyučujícího

Cílem aktivity je vytvářet dovednost tvořit smysluplné syntaktické celky podle předepsaných schémat. Studenti dostanou při zadání tohoto úkolu předepsaná schémata souvětných syntaktických celků. Větší obtížnost je spojena se stanoveným obsahem. Po odevzdání úkolů mají studenti možnost provést vrstevnické hodnocení na základě sdílených materiálů (vytvořených souvětných celků na základě předpisu formálního i obsahového). V modulu Workshop v LMS Moodle mohou provádět hodnocení vhodnosti volby jazykových prostředků. Jednotlivé ukázky řešení vyučující okomentuje, a to jednak z hlediska formálního spojování jednotlivých vět, jednak z hlediska obsahu. Tyto komentáře jsou zprostředkovány všem účastníkům komunikace. Studenti mají možnost o komentářích diskutovat, mohou je doplnit, případně i rozporovat.

Vyučující může rozhodnout, zda budou vzájemná hodnocení studentů anonymní a náhodná, nebo zda přidělí, kdo bude hodnotit čí práci. Každý student tak v rámci Workshopu získává dvě hodnocení: jedno za svůj vlastní odevzdaný úkol a druhé za hodnocení práce ostatních.

Případné nejasnosti vyplývající z komunikace v diskusním fóru je vhodné odstranit při prezenčních seminářích nebo při individuálních konzultacích s vyučujícím.

Způsob ověření evaluačních aktivit

Ve výuce předmětu v zimním a letním semestru 2021/2022.

Použitá literatura a zdroje

Základní

Čechová, Marie. Čeština – řeč a jazyk. [1. vyd.]. Praha: ISV, 1996. ISBN 80-85866-12-9.

Hubáček, Jaroslav; Jandová, Eva; Svobodová, Jana. Čeština pro učitele. Vyd. 1. Opava: Optys, 1996. ISBN 80-85819-41-4.

Hubáček, Josef. Učebnice stylistiky: Vysokošk. učebnice pro posl. pedagog. fakult, stud. učitelství v 1.-4. roč. zákl. školy. 1. vyd. Praha: SPN, 1987.

Doporučená

Černá, Martina, Hájková, Eva. Český jazyk B pro studující učitelství 1. stupně ZŠ a SpPg (syntax, stylistika, vývoj českého jazyka. Praha, 1999. ISBN 80-86039-95.

Hauser, P., Kolářová, I., Klímová, K., Ondrášková, K. Český jazyk pro studující učitelství 1. stupně ZŠ. Praha, 2012. ISBN 978-80-247-3358-6.

Hauser, Přemysl. Skladba češtiny pro studium učitelství prvního stupně ZŠ. 1. vyd. Brno: Univ. J. E. Purkyně, 1988.

Chloupek, Jan. Stylistika češtiny. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-23302-3.

Hubáček, Josef. Texty pro seminář ze stylistiky pro posluchače pedagogické fakulty. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981.